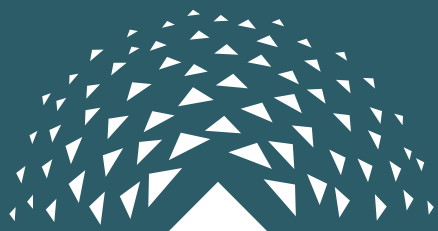

Az AUKUS megállapodás francia szempontból

The AUKUS Agreement from a French Perspective

FEJÉRDY GERGELY

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Fejérdy Gergely, 2021.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2021.62>

Összefoglalás: A 2021. szeptember 15-én megalakult AUKUS szövetség, jelentős fordulatot hozott az indopacifikus térségben. A tanulmányban arra teszünk kísérletet, hogy a különösen is érintett Franciaország szempontjából vizsgáljuk ezt az eseményt. A 2016-ban megkötött ausztrál– francia védelmi megállapodás és az ehhez kapcsolódó tengeralattjáró-export egyoldalú megszüntetése váratlanul érte Párizst, jóllehet több előjel már arra mutatott, hogy a geopolitikai helyzet megváltozása Canberrát alternatív megoldásokra kényszeríti. Az ausztrál döntéshez vezető okok vizsgálatán – amelyek között Új-Kaledónia függetlenségi törekvése sem utolsó szempont – a francia reakciók, szempontok feltérképezésén túl az elemzés arra keres választ, hogy milyen következményekkel jár ez az esemény Franciaország számára. A térség országai közül felértékelődhetnek a kapcsolatok többek között Indiával, Japánnal, Dél-Koreával, Indonéziával stb., és az európai partnerek fokozottabb bevonására is sor kerülhet ahhoz, hogy Párizs az általa kívánt ún. „harmadik utas politikát” meg tudja valósítani a térségben. A francia (és egyben európai) érdek a dialógus felerősítése és a nézeteltérések gyors rendezése, mert Kína a nyugati szövetségi rendszeren kialakuló minden repedést könnyedén kihasználhat kizárólag a saját javára.

Kulcsszavak: Ausztrália, Nagy-Britannia, Egyesült Államok, AUKUS, Franciaország, tengeralattjáró, szövetség, indo-csendes-óceáni övezet, harmadik utas politika, Új-Kaledónia

Abstract: *The AUKUS alliance, formed on September 15, 2021, brought a significant change in the Indo-Pacific region. In our study below, we attempt to examine this event from the perspective of France, which is particularly affected. The unilateral cessation of the Australian-French defence- agreement in 2016 and the related submarine exports touched Paris unexpectedly despite of existing several signs that the change in the geopolitical situation is forcing Canberra to take alternative solutions. In addition to examining the reasons for the Australian decision, among which New Caledonia's aspiration for independence is not the last consideration, it seeks an analysis of the consequences of the event for France. In the region, among others, India, Japan, South Korea, Indonesia, etc. relations could be enhanced and European partners could be more closely involved on this problematic, so that Paris can Implement his wishful way a "third passenger policy" in this region. It is also in the French and European interest to step up the dialogue and resolve the differences quickly, because China can easily exploit any crack in the Western alliance system for its own benefit.*

Keywords: *Australia, Britain, United States, AUKUS, France, submarines, nuclear, alliance, Indo-Pacific, third passenger policy, New Caledonia*

A 2021. szeptember 15-én megalakult és bejelentett AUKUS szövetséget jelentős érdeklődés övezte világszerte. Számos elemzés, nyilatkozat, nem egyszer féligazságokat tartalmazó sajtócikk jelent meg ebben a témában. Ezek az írások döntően az angol nyelven elérhető forrásokra támaszkodnak, és leginkább az Egyesült Államok és Kína szembenállásának perspektívájából magyarázzák, világítják meg az eseményt. Anélkül, hogy az ilyen elemzések fontosságát kétségbe vonnánk, szükségesnek látszik az AUKUS megalakulásával különösen is érintetté vált Franciaország szempontjából is megvizsgálni a történéseket és azok következményeit. Alábbi tanulmányunkban erre teszünk kísérletet, mindenekelőtt a francia nyelvű forrásokra támaszkodva.

A FRANCIA–AUSZTRÁL KORMÁNYKÖZI MEGÁLLAPODÁS

Kormányközi megállapodást írt alá Franciaország és Ausztrália 2016 decemberében a kétoldalú védelmi együttműködés megerősítésére és Ausztrália saját haditengerészeti iparának továbbfejlesztésére. A kezdetben harminc évre kötött megállapodás tizenkét Attack osztályú tengeralattjáró fejlesztését és megépítését írta elő, amely a nukleáris meghajtású Barracuda tengeralattjáró hagyományos változatát jelenti. Talán nem érdektelen tudni, hogy Franciaország már 2001 óta nem használ dízelmeghajtású tengeralattjárót, ahogyan az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjai közül egyetlen állam sem. A legmodernebb atommeghajtású vízalatti járművek sokkal csendesebbek, nagyobb a merülési teljesítményük és strapabíróbbak, emellett erősebbek, valamint a felderítőképességük is különösen hatékony. Ausztrália ennek ellenére nem akart nukleáris tengeralattjárókat, mert a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés értelmében ilyen meghajtással működő vízi járművek nem tartózkodhatnak a kikötőiben. Mindezek ismeretében született meg a megállapodás Canberrával 2016-ban. Ausztrália ezt az átfogó megállapodást bontotta fel 2021. szeptember 15-én egyoldalúan, Franciaország mindennemű informálása nélkül azáltal, hogy egy új együttműködési megállapodást, az ún. AUKUS szövetséget létrehozta az Egyesült Államokkal és Nagy-Britanniával közösen.

Francia körökben nagy felháborodást szült a döntés. 2011-ben Párizs az Ausztrália által hivatalosan is meghirdetett pályázaton komoly riválisokkal – a TKMS-sel (ThyssenKrupp Marine Systems) és a japán Mitsubishi és Kawasaki együttműködéssel – szemben tudott győzedelmeskedni. Franciaország tizenkét darab nukleáris tengeralattjárónak dízel-elektromos verzióját (Shortfin Barracuda) adta el Ausztráliának. A járművek megrendelését az indopacifikus térségre vonatkozó kétoldalú stratégiai megállapodás is kísérte. Párizs ugyan többször is javasolta, Canberra ekkor még ragaszkodott a hagyományos, nem

atommeghajtású tengeralattjárókhöz. Az Ausztrália által választott járművek előállításával a 60%-ban állami tulajdonban lévő francia Naval Group vállalat lett megbízva. A 2016-ban megkötött szerződés nyilvánosságra hozott részleteiből kiderül, hogy a megállapodás 34 milliárd euróról, és nem csupán a tengeralattjárók leszállításáról, hanem a technológia átadásáról, a kiszolgáló legénység kiképzéséről, illetve a hajók ötven éven át történő utánkövetéséről is szólt. Pontos, valós összeg nem került nyilvánosságra, de a sajtóban napvilágot látott hírek arról is beszámoltak, hogy a bejelentett összeg felül a franciák évről-évre további milliárdokat számítottak fel. Maga Macron 2021 októberében [55-56 milliárdos](#) tételről beszélt. Párizs szerint az árnövekedést azonban nem elsősorban a franciák okozták, hanem [az ausztráliai hajógyár költségei](#), illetve az ausztrál dollár árfolyamának változása.

Mint ismeretes, Franciaország nem komplett tengeralattjárókkal látta volna el Ausztráliát, hanem az úgynevezett „platformot” vagy „motoros hajótestet”, valamint a hozzá tartozó legmodernebb akusztikus lopakodótechnológiákat adta el, amely nem más, mint a modern tengeralattjárókon a légcsavar helyettesítésére használt, rendkívül kifinomult szivattyúrendszer. A tengeralattjárókat az eredeti tervek szerint egyébként az amerikaiak szerelték volna fel fegyverekkel (Tomahawk cirkálórakétákkal, amelyeket addig csak a brit királyi haditengerészetnek árultak, valamint Harpoon rakétákkal) és egyéb navigációs rendszerekkel. Az ausztrál visszalépés annál is inkább meglepte a francia partnert, mert a tervezett amerikai vagy brit nukleáris meghajtású tengeralattjárók előállítása várhatóan sokkal [nagyobb összegbe fog kerülni](#), mint a Naval Group által elkezdett modell, és a megvalósulása is hosszú időt vehet igénybe.

AUSZTRÁLIA KIHÁTRÁLÁSA A MEGÁLLAPODÁSBÓL, MAJD AZ EZT KÖVETŐ ÉLÉNK FRANCIA REAKCIÓK

A sajtóban megjelent hírek szerint [2020 márciusában tapogatózott](#) az ausztrál tengerészet Londonban, hogy Nagy-Britanniával és az Egyesült Államokkal együttműködve nukleáris meghajtású tengeralattjárók építésébe fogjon. Ezt a felvetést a britek és az amerikaiak örömmel vették, és így lépésről lépésre megpecsételődött a francia Naval Group projektje. Kevesek voltak beavatva a tervbe, és a titkot kiválóan őrizték. A francia tengeralattjárók építése, amely az eredeti elképzelések szerint 2023-ra fejeződött volna be, Párizs szerint az előre eltervezett ütemben haladt. A franciák nem érzékeltek semmi olyan problémát, amely a projekt megváltoztatására, esetleges leállítására kényszerítette volna a Naval Groupot. Még 2021. augusztus 30-án is, amikor 2+2 formában az ausztrál és francia hadügyminiszterek és külügyminiszterek találkoztak online konferencián, egyetértettek a felek a közös nyilatkozattal, amely a 2017-től induló dinamikus stratégiai partnerség elmélyülését szorgalmazta. Így érthető, hogy az üzletet tető alá hozó Jean-Yves Le Drian, aki 2016-ban hadügyminiszter

volt, jelenleg pedig külügyminiszter, 2021. szeptember 18-án, az AUKUS megalkadásának bejelentése után a francia televízió híradójában kifakadt, és súlyos képmutatással vádolta Ausztráliát és az Egyesült Államokat.

Párizs odáig ment, hogy szeptember 16-án visszahívta (konzultációra) a nagyköveteit a két érintett országból. Canberrába csak október 6-án mehetett vissza a diplomáciai képviselő vezetője, míg kollégája, Pierre Etienne Washingtonba már szeptember 29-én visszatért. Megjegyzendő, hogy a francia–amerikai kapcsolatok elmúlt 250 éve során még nem volt rá példa, hogy a francia nagykövetet hazahívták volna. Még Donald Trump idejében sem, amikor feszültebb volt a francia–amerikai viszony. Külön érdekes ebben az összefüggésben, hogy Macron elnök, aki kifejezetten pozitívan fogadta Joe Biden elnök megválasztását, alig néhány hónappal hivatalának átvételét követően máris szembenállásra kényszerül vele.

A washingtoni francia nagykövet, Pierre Etienne a [Foreign Policynek](#) adott interjúban aláhúzta, hogy az AUKUS bejelentése ellehetetleníti az indopacifikus térségben megvalósítani kívánt francia és egyben európai stratégiát teljesen váratlanul. A fentiek, illetve a francia gazdasági érdekek semmibe vétele váltotta ki ezt a szokatlan reakciót. A diplomáciai képviselő vezetője szerint a sors iróniája, hogy pont az AUKUS bejelentésével egy időben tette közzé az Európai Unió is az ezzel a kérdéssel [kapcsolatos stratégiáját](#). Mindazonáltal a diplomata szerint a válságok lehetőségeket is rejtenek magukban.

AZ AUSZTRÁL STRATÉGIAVÁLTÁS JELEI, AMELYEKET PÁRIZS NEM ÉSZLELT IDŐBEN

Franciaországot meglepte, sőt felháborította a szeptember 15-én történt bejelentés, jóllehet az elemzők megjegyzik, hogy nem először kerül sor ilyen típusú megállapodás felbontására. Ez történt például 2014-ben az Oroszországnak szánt Mistral helikopterhordozók vagy 2009-ben a Brazíliának szánt nukleáris meghajtású tengeralattjárók esetében is, így kissé túlzónak tűnik Párizs hangos felháborodása. Annak fényében pedig különösen, hogy több előjel is mutatkozott arra vonatkozóan, hogy Canberrának nem feltétlen érdeke a Naval Group-pal kötött megállapodás végigvitele és a francia stratégiai partnerség megőrzése a kínai–amerikai szembenállás felerősödése miatt átalakuló geopolitikai kontextusban. Maga Florence Parly hadügyminiszter is megerősítette [a szenátus védelmi bizottsága előtt elmondott beszédében](#), hogy a kezdetektől fogva érezhető volt – különösen az akkor még ellenzéki, jelenleg kormányon lévő ausztrál politikai erők részéről – a Franciaországgal kötött megállapodással szembeni ellenségesség. A francia tárcavezető szerint az ausztrál partner már 2020 februárjában jelezte, hogy nem elégedett a Naval Group-pal, és mindenekelőtt azt követelte, hogy a tengeralattjárókat Ausztrália területén építsék meg. A koronavírus-világjárvány miatt csak telefonon és videokonferencián keresztül zajlott az érintkezés egészen 2021 februárjáig, amikor

is megállapodtak abban, hogy a francia cég növeli a helyi jelenlétét, és a megvalósítás 60%-át a helyszínen végzi ausztrál alvállalkozók bevonásával. Francia beszámolók szerint 2021-ben csak halovány utalás történt arra, hogy Canberra alternatívában is gondolkodik. Mindeközben a Naval Groupot a sajtón keresztül erőteljesen támadták a konkurens vállalatok, de mivel ez korábban is jellemző volt, a felfokozott médiatámadás sem adott okot a gyanakodásra.

Több elemző is (pl. [Mars csoport](#)) felhívta a figyelmet arra, hogy a színfalak mögött már évekkel korábban tapasztalható volt egyfajta növekvő bizalmatlanság a francia–ausztrál relációban. Néhány francia szakértő úgy véli, hogy Párizsnak oda kellett volna figyelnie az ausztrál belpolitikai folyamatokban végbement változásokra, ha másra nem, legalább a 2018-ban bekövetkezett miniszterelnök-cserére, és annak külpolitikai stratégiát befolyásoló következményeire. Szintén többen figyelmeztettek arra, hogy az ausztrál partok közelében fekvő Új-Kaledónia függetlenségének lehetősége (2016 óta decemberben már a harmadik népszavazásra kerülhet sor a témában) leértékelte a francia szövetség jelentőségét, és felerősítette a London és Washington felé való közeledést. A francia hadügyminisztérium háttérintézményének (IRSEM) rendkívül [alapos elemzése](#) arra is rámutat, hogy a kínai propaganda jelenlétének erősödése érzékelhető a francia tengerentúli terület függetlenségpárti köreiből, aminek következményei kihatnak az ausztrál–francia viszonyra is. Több elemző arra is felhívja a figyelmet, hogy Ausztrália visszalépése nem volt kizárható, mert ezek a hosszú távú, bonyolult hadiipari megállapodások nem egyetlen szerződésből állnak, hanem etapokra bontott megállapodásokból, és a tengeralattjáró-projekt még nem volt a végső fázisban, így egy ehhez hasonló negatív forgatókönyvvel még 2021-ben is számolni kellett volna.

Mindazonáltal Párizsban fel sem merült, hogy a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés okán Ausztrália kikötőiből elvben kitiltott atommeghajtású vízi járművek beszerzése is elképzelhető Canberra számára. Különösen úgy, hogy 2016-ban pontosan ezért választották a francia dízel-elektromos rendszert, pedig Párizs ajánlotta az atommeghajtású járműveit is. Az ausztrál kormány ráadásul nem adta konkrét jelét, hogy elállna a korábbi megállapodásoktól.

A szeptember 15-én történt bejelentést követően Párizs nem csak az AUKUS-ban érintett partnerekkel szemben jelezte felháborodását, hanem belső ellenőrzést is elrendelt. 2021. szeptember 21-én a francia kormányülésen született döntés után az elnöki hivatal megbízta a Védelmi és Nemzetbiztonsági Főtitkárságot (SGDSN), hogy fogja össze azt a munkát, amelynek célja, hogy kiderítse, miként történhetett meg az, hogy Franciaország az utolsó pillanatig nem vett észre semmit sem az ausztrál szándékból. A francia hírszerzés (DGSE) főigazgatója, Bernard Émié a témában október 6-án a Szenátus Kül- és Biztonságpolitikai Bizottsága zárt ülésén számolt be a honatyáknak a témáról, a Naval Group vezetője, Pierre-Eric Pommelet úgyszintén. A két meghallgatásról nyilvános [jegyzőkönyv nem készült](#).

Ausztrália azzal védekezik, hogy Franciaország tudott arról, hogy a szerződést fel fogják mondani. Scott Morrison miniszterelnök többek között hangsúlyozta, hogy június 15-én, a párizsi hivatalos látogatásakor tartott vacsorán beszélt erről a kérdésről, hangsúlyozva, hogy túl költséges, emellett késésben is van a tengeralattjáró-projekt, és ráadásul a geopolitikai helyzet is megváltozott. Macron környezete szerint az elnök az ausztrál kormányfővel abban állapodott meg, hogy folytatódik a projekt. Ezt erősítette meg a *Fondation pour la recherche stratégique* kutatója, Bruno Tertrais is. A francia államfő csak szeptemberben fogott komolyan gyanút, amikor Franciaország [canberrai követe jelezte](#) Párizsnak, hogy miközben a francia miniszterek nem tudnak ausztrál kollégáikkal kapcsolatba lépni, addig ez utóbbiak Washingtonba utaztak. Mindez annál is inkább furcsán hatott, mert elvileg a 2016-os megállapodás szerint rendszeresek voltak az egyeztetések. Ebben a kontextusban született meg Macron elnök szeptember 13-i [sms](#)-e az ausztrál miniszterelnöknek, amelyet november 1-jén nyilvánosságra hozott az ausztrál sajtó mint bizonyítékot, hogy a francia elnököt nem érthette váratlanul a szeptember 15-i bejelentés. A francia államfő rövid üzenete az alábbi mondatot tartalmazta: „Jó vagy rossz hírre számítsak közös tengeralattjáró-projektünk kapcsán?” Az Elysée palota meg is erősítette az sms létezését, de hangsúlyozta, hogy téves az ausztrál sajtóban megjelent magyarázat, miszerint Macron tudott volna a szerződés felbontásáról és az AUKUS-ról. Egyébként a canberrai francia követ az üzenet kiszivárogtatását Franciaország hatba döféseként értékelte, kijelentve, hogy Ausztrália, annak ellenére, hogy számos alkalma lett volna, soha nem jelezte, hogy el akar állni a tengeralattjáró-szerződéstől. Mindezek után Párizs egyfajta bocsánatkérést várna Canberrától, de Scott Morrison kijelentette, hogy nincs miért elnézést kérnie, hiszen hazája érdekében cselekedett.

A FRANCIA BEFOLYÁS KÉRDÉSE AZ INDOPACIFIKUS TÉRSÉGBEN A 2022-ES ELNÖKVÁLASZTÁSOK ÁRNYÉKÁBAN

Macron elnök a tengeralattjárók ügyéből egyfajta presztízskérdést csinált, hiszen a 2022-es elnökválasztások előtt fontos számára, hogy olyan államfőként mutakozzék, aki képes a francia nagyságot és az ország nemzetközi befolyását megőrizni, így az ausztrál kormány váratlan lépése és az angolszász koalíció, az AUKUS megalakulása különösen is felháborította. Várható és már bejelentett elnöki riválisai [élesen kritizálták](#) is az államfőt és az általa vezetett külpolitikát, hogy nem érzékelték semmit a formálódó konfliktusból. Macron mindazonáltal a francia érdekeket szem előtt tartva megpróbál új utakat keresni, hogy az indopacifikus térségben Franciaország meg tudja őrizni megfelelő befolyását. Emellett az elnök Ausztráliával is oldani akarja a feszült viszonyt. Macron szeptember 28-án telefonbeszélgetést folytatott a canberrai kormányfővel,

de a fagyos légkört nem sikerült lényegesen megváltoztatni, és a helyzet azóta sem javult, jóllehet Párizsnak érdekében állna helyreállítani a bizalmi kapcsolatot. Tudvalevő, hogy Franciaország a világ [második legnagyobb](#), saját önálló tengeri területtel rendelkező hatalma, és ennek jelentős része, pontosan a 93%-a a Csendes- és az Indiai-óceánban található, amely helyszínek geopolitikai jelentősége különösen is felértékelődött. Macron tudatában van ennek, és levonva a következtetéseket az AUKUS váratlan megalakulásából kiutat keres, amiben segítségére vannak többek között a kérdésben megjelenő francia think tank elemzések is.

Ezek közül az egykori nagykövet, a neves Montaigne Intézet elemzője, Michel Duclos elemzése fontos meglátásokat rögzít. Véleménye szerint a tengeralattjárók ügye [felhívja a figyelmet](#) arra, hogy a francia hadiipar marketingtevékenysége nincs összhangban a technikai kapacitásával, illetve, hogy az ilyen projektek politikai nyomon követése nem optimális, továbbá, hogy Párizsnak újra kellene gondolnia, miként pozicionálja magát szövetségesei körében, különösen a brexit után. Az elemző azt is aláhúzza, hogy Franciaország képes egyedi politikát folytatni az érintett térségben, de ez nem jelentheti azt, hogy szakít az Egyesült Államokkal. Duclos, mint többen mások, úgy véli, hogy Franciaországnak figyelemmel kell lennie szövetségesei érdekeire is, de nem kell teljesen kiszolgáltatnia politikájukat, inkább kifinomult egyensúlyra kell törekednie. Az elemző szerint a kínai–amerikai szembenállás kapcsán a francia politika nem szállhat szembe Washingtonnal, de Kínával sem, inkább egyfajta harmadik utas politikára kellene törekednie az indopacifikus térségben.

Ez a stratégia valójában már jelen van a francia politikai törekvésekben. Párizs hangsúlyozza: [nem semleges kíván lenni](#), hanem egy harmadik utat keres, amely a katonai eszkaláció megakadályozásában érdekelt. A francia vezetés a nyugati szövetségi rendszerhez való kötődést nem kérdőjelezi meg, ugyanakkor azonban Kína vonatkozásában már most megfigyelhető egyfajta kényes egyensúlykeresés. A francia diplomácia egyrészt fontos partnerként kezeli Pekinget a világot érintő kiemelkedő kérdésekben, mint például a környezetvédelem, másrészt azonban „rendszerszintű riválisként” tartja számon, és akár konfrontatívabb politikát is felvállal számos területen, többek között pontosan az indopacifikus térségben. Így például Florence Parly 2021 októberében a szenátus védelmi bizottsága előtt jelezte, hogy Franciaország [Tajvan közelébe katonai kémhajót küldött](#) (a Dupuy de Lôme nevűt) néhány hónappal korábban. A hadügyminiszter-asszony ezzel a bejelentésével azt kívánta demonstrálni, hogy szó sincs arról, hogy a térség nem érdekelné a francia katonai vezetést, mindazonáltal hangsúlyozta, hogy Párizs célja a nemzetközi hajóforgalom szabad mozgásának biztosítása, és nem a Kína és Európa közötti feszültség szítása. Párizs nem kívánja teljesen egyedül folytatni ezt a harmadik utas politikát, hanem európai partnerei támogatásában is bíz. Ez utóbbi elvi szinten megerősítésre került több alkalommal is, ugyanakkor az egyes országok és Kína viszonyának alakulása nem egyszer

problematikussá teszi az összhangot és a közös stratégia követését. Párizs nem véletlenül szeretné az uniós elnökséget arra használni, hogy ezen a területen kézzelfogható előrelépés történjék.

A FRANCIA FEGYVEREXPORT MODELLJÉNEK KÉRDÉSE

Franciaország 2020-ban a [világ harmadik legnagyobb fegyverexportőr országává](#) lépett elő. Párizs különösen büszke erre az eredményre, ugyanakkor tudatában van az ezen a területen megmutatkozó gyenge pontjaival is. Ausztrália döntése pontosan a francia fegyverexportmodell tökéletlenségeire mutatott rá, illetve az amerikai modelltől való jelentős különbségére is. Franciaország a termékekre (egy fegyverrendszer) és az ipari kérdésekre összpontosít, szemben az Egyesült Államokkal, aki inkább diplomáciai eszközként használja a fegyverexportot. A francia fegyvergyártás erősen exportfüggő. Franciaország ma a teljes védelmi felszerelésének valamivel több mint 30%-át exportálja (szemben az 1960-as évek 8%-ával és az 1970-es évek 15%-ával). A motivációk elsősorban gazdasági jellegűek. A francia piac túl kicsi ahhoz, hogy fenntartsa a fegyveres erők számára szükséges összes felszerelés előállításához nélkülözhetetlen ipari szaktudást, és így a vállalatok versenyképessége szempontjából elengedhetetlen kutatás-fejlesztési költségeket próbálja az exporton keresztül amortizálni.

A globális verseny és különösen az európai verseny a legmodernebb technológia biztosítására, azonban magas termelékenységre is kényszeríti a résztvevő vállalatokat. A francia modellben rejlő egyik probléma a fegyverexporttól való növekvő függés, illetve az ehhez kapcsolódó kockázatok jelentősége is. Ez általában a globális ambíciókkal rendelkező középhatalmak sajátossága. Az ausztráliai megrendelés története ezt különösen drasztikusan illusztrálja. A Naval Group tevékenységének 10%-át kötötte le a Canberrának ígért tizenkét tengeralattjáró, de előnye volt, hogy hosszú évekre biztosította a vállalat működését. Maga a cég a 2010-es évektől már 30%-ban az exporttól függött, az ebben rejlő kockázat azonban először látott egyértelműen napvilágot azzal, hogy Ausztrália lemondta a rendelését. A francia modell leginkább azért kerekedett, mert a megrendelőnek, ellentétben jellemzően az angolszász konstrukciókkal, technológiai transzfert ígér, valamint az Egyesült Államokkal és Kínával szemben egyfajta ún. „harmadik utas” stratégiai partnerséget. Mindazonáltal Franciaország nehezen tud versenyezni az Egyesült Államok fölényével, amely abból is adódik, hogy a legtöbb megrendelő az amerikai fegyverek megvásárlásával az interoperabilitást is biztosítja, azaz könnyíti a katonai együttműködést szükség esetén.

A NAVAL GROUPOT ÉRT KÁROK KÉRDÉSE

A szerződés nem nyilvános, így nem lehet pontosan tudni, hogy Ausztrália a szerződés felmondása után milyen összeggel tartozik a francia Naval Groupnak. A sajtóban megjelent hírek szerint a megrendelő nagyjából 400 millió euró kifizetésére kötelezhető. Ez az összeg azonban messze nem fedezi minden kárt, amely a Naval Groupot érte ezzel a döntéssel. Ha csak a projektben érintett humánerőforrást vesszük figyelembe, súlyos veszteséget jelent a megrendelőt tengeralattjárók előállításának leállítása. A megjelent információk szerint 650 mérnök dolgozott ezen a projekten, amihez még hozzá kell venni azt a 350 személyt, akik az ausztráliai leányvállalatnál vannak alkalmazásban. A tervek szerint a végső fázisban 1800 alkalmazottnak kellett volna a helyszínen dolgoznia, akiknek már csak az elhelyezése és utaztatása is jelentős pénzekbe került. Összességében azonban fontos látni, hogy abból adódóan, hogy ilyen szerződések részterületenként, külön megállapodások keretében haladnak előre, alapvetően mérsékli a kárt. Florence Parly szerint a projekt induló szakaszának költségeit, 900 millió eurót Ausztrália már kifizetett. A szerződésekben részletes kártérítési pontok vannak, amelyek betartását Franciaország szigorúan számon fogja kérni, de ez egyébként nem csak a Naval Groupot, hanem az ausztrál beszállítókat, sőt a Lockheed Martin amerikai fegyvergyártó-vállalatot is érinti. A francia miniszter hangsúlyozta, hogy a Naval Group jelentős francia állami megrendeléseket is teljesít, többek között olyan harmadik generációs tengeralattjárókat készít, amelyeknek elindítását 2021 februárjában jelentett be a tárca. Egyébiránt Párizs szeptemberben az AUKUS bejelentését követően Görögországgal is megállapodást kötött három fregatt építéséről, sőt esetleg egy negyedik opcionális hajó elkészítéséről is. Franciaország nemcsak a járművek leszállítását vállalta, hanem ezek francia fegyverekkel való ellátását is. Igaz, hogy húszéves távlatban a Naval Group nem tudja bebiztosítani magát, nincs arról szó, hogy a vállalat csődbe menne.

DIPLOMÁCIAI LÉPÉSEK A KONFLIKTUS OKOZTA SZEMBENÁLLÁSOK ELSIMÍTÁSÁRA

A tengeralattjáró-kérdés, illetve a három angolszász ország stratégiai partnerségének szeptember 15-én napvilágra kerülése értelemszerűen nemcsak a francia–ausztrál, hanem a francia–amerikai és a francia–brit kapcsolatokra is árnyékot vetett, de viszonylag gyorsan lépéseket tettek, különösen Párizs, hogy enyhítse a szembenállást. Franciaország számára a legfontosabb értelemszerűen az ügy Washingtonnal történő tisztázása volt.

Macron és Biden az AUKUS nyilvánosságra kerülését követően először [szeptember 22-én egyeztetett](#) telefonon. Egy hónappal később [újra beszélt](#) egymással a két államfő. Itt nem csupán az indopacifikus térséggel kapcsolatos kérdések,

hanem az európai védelmi politika, illetve a Száhel-övezet és a terrorizmus elleni küzdelem is téma volt kettőjük között. A feszültségek oldása szempontjából a telefonbeszélgetést kölcsönösen fontos állomásként értékelték. Ezt követően francia követelésre személyes találkozóra is sor került a G20-csúcs előtt, október 29-én a római francia nagykövetség XVIII. századi épületében, a Bonaparte család egykori palotájában. A [másfél óras megbeszélés](#) után kiadott [nyilatkozat](#) és az újságíróknak adott válaszok megerősítették, hogy a két államfő elkötelezett a konfliktus miatt megrendült bizalom helyreállításában. Erre különösen a franciáknak volt szüksége. Joe Biden amerikai elnök elismerte, hogy az Egyesült Államok „esetlenül, nem túlságosan elegánsan” cselekedett az ausztráliai tengeralattjárók ügyben, és hangsúlyozta, hogy a „francia–amerikai szövetség különlegesen értékes” Washingtonnak. Macron elnök megerősítette, hogy a klíma, a védelempolitika és az innováció területén az utóbbi időszakban tapasztalt együttműködés reményt ad a megrendült kölcsönös bizalom gyors helyreállítására. Az egykori elnök, Nicolas Sarkozy, aki szintén nyilatkozott a témában, október 30-án aláhúzta, hogy Biden kijelentésével ellentétben véleménye szerint Washington nem ügyetlenül, hanem [szövetségesét elárulva cselekedett](#). Az amerikai alelnök, Kamala Harris november 9-én kezdődő ötnapos franciaországi látogatása is a megbékélés jegyében zajlott. Emmanuel Macron többek között [kijelentette](#): „egyértünk abban, hogy egy új korszak elején járunk, és az együttműködésünk elengedhetetlen”. Míg tehát a francia–amerikai kapcsolatokban az AUKUS csak átmeneti elhidegülést okozott, Ausztrália esetében a helyzet továbbra is feszült maradt két hónappal a szeptember 15-i bejelentést követően is. Szintén inkább fagyos a viszony Nagy-Britanniával is, de ennek csak kis mértékben az AUKUS az oka.

Macron elnök kijelentette, hogy Scott Morrison canberrai miniszterelnök „hazudott neki”. Ezt az érintett cáfolta. Párizs konkrét, pozitív jelzéseket vár Ausztráliától. Jean-Pierre Thébaud canberrai francia nagykövet, hangsúlyozta, [hosszú időre lesz szükség](#), hogy a bizalom helyreálljon.

A FRANCIA LEHETŐSÉGEK, TERVEK AZ AUKUS BEJELENTÉSE UTÁN

A francia [sajtó](#) szerint felmerül az a lehetőség az ausztráliai visszalépés után, hogy Franciaországnak sikerül négy tengeralattjárót Kanadának eladni. Ottawa ugyanis ugyanúgy nem volt beavatva az AUKUS létrehozásába, mint európai partnerei, ezért logikusan adódik egy ilyen irányú együttműködés lehetősége. Kanada négy, az 1990-es évekből származó, brit gyártmányú, Victoria osztályba tartozó tengeralattjárót szeretne felújítani vagy lecserélni. Macron elnök még 2021 vége előtt egyeztetni kíván a kanadai miniszterelnökkel erről a kérdésről és az indopacifikus térségben alkalmazandó stratégiáról. Franciaország számára ez utóbbi kérdés meghatározó, ugyanis Párizs szeretné továbbvinni a harmadik utas

politikát a térségben, ami azonban az Ausztráliával megkötött partnerség felbomlásával gellert kapott. Ennek helyreállításában számít bizonyos fokig Kanadára is. Franciaország ugyanis tudatában van annak, hogy semmi sem lesz már úgy az indopacifikus térségben, ahogy korábban volt.

Ezt megerősítik az [Institut Montaigne elemzői](#) is, akik szerint a 21. század „tengeri és ázsiai lesz, akár tetszik, akár nem”. Ezért javasolják az európai befolyás növelését a régióban. Véleményük szerint részt kell venni az Uniónak a közös normák (hajózás szabadsága) és a közös javak (tengeri biztonság, biodiverzitás stb.) védelmében, és hozzá kell járulni a régió „összekapcsolhatóságához” is. Az [elemzők](#) szerint Franciaországnak különösen is nagy szerepe van adottságai miatt ezeknek a célkitűzéseknek az elérésében. Azon túl, hogy a francia soros elnökség 2022 januárjától külön is hangsúlyt akar fektetni az indopacifikus térség európai stratégiájára, amelyet effektíve működőképesé kíván tenni, nem szabad arról sem megfeledkezni, hogy az ország a világ második legnagyobb tengeri hatalma, ha a kizárólagos gazdasági övezet kiterjedését nézzük. Franciaország ráadásul atomhatalom és az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagja, mindezen tényezők miatt nem hagyatkozhat kizárólagosan Európára, hiszen egyfajta vezető szerepre ítéltetett. A térség ügyeinek intézésében a Nagy-Britanniával való szorosabb együttműködés is elengedhetetlen még akkor is, ha Londonnal a kapcsolatok rendkívül elhidegültek jelenleg, és ráadásul a brit elképzelések eltérnek a francia koncepciótól, sokkal inkább Washingtonhoz illeszkedők, konfrontatívabbak.

Több szakértő is egyetért abban, hogy Franciaországnak Indiára és Japánra kell a jelenleginél fokozottabban támaszkodnia a térségben, és keresnie kell a szorosabb együttműködés lehetőségét az ASEAN-nal, esetleg nem is egyedül, hanem Németországgal közösen. Többen azt is javasolják, hogy a párizsi vezetésnek diverzifikálnia kellene az indopacifikus térségben a védelmi stratégiai szerződések megkötését, pl. Dél-Korea, Vietnám, Indonézia irányában. Mindemellett a jelenleginél nagyobb francia flotta jelenlétének szükségességét is hangsúlyozzák a térséget jól ismerők. Florence Parly francia hadügyminiszter, egyetértve ezekkel az észrevételekkel, [jelezte a szenátorok előtt](#), hogy a kormánynak szándékában áll növelni a katonai jelenlétet. Már egyébként most is hétezer katona tartózkodik a térségben. Ezenfelül Franciaország erős partneri kapcsolatot ápol az indopacifikus régióban Indiával, Japánnal, Szingapúrral, Malajziával és Indonéziával. Párizs ráadásul az európai együttműködés területén is szeretné ezt a térséget különösen is kiemelten kezelni.

Mindazonáltal az is teljesen világos, hogy Új-Kaledónia kérdése kulcsfontosságú. Ebben az ügyben december 12-én lesz újra népszavazás. A kis szigetcsoporthoz Franciaország térségbeli súlya jelentősen gyengülhet. Bármilyen is történik, Párizs nem engedheti meg magának, hogy az AUKUS országaival egyfajta sérített, feszült viszonyt tartson fenn. A francia és egyben az európai érdek is a dialógus felerősítése és a nézeteltérések gyors rendezése, mert Kína minden repedést a nyugati szövetségi rendszeren könnyedén kihasználhat.